

Mánudaginn 3. júlí 1989.

Nr. 249/1989. **Oliuverslun Íslands hf.**

gegn

Landsbanka Íslands.

Kærumál. Kyrrsetning. Trygging.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðmundur Jónsson, Haraldur Henrysson og Hrafn Bragason.

Sóknaraðili skaut máli þessu til Hæstaréttar með kæru 20. f.m. Kærður er úrskurður fógetaréttar Reykjavíkur, upp kveðinn sama dag. Úrskurðurinn er án forsendna skv. 2. mgr. 190. gr. laga nr. 85/1936, en úrskurðarorð er svohljóðandi: „Kröfu gerðarþola, Oliuverslunar Íslands hf., að tryggingum í 28% hlutafjár í Oliuverslun Íslands hf. verði skilað, er hafnað að svo stöddu.“

Sóknaraðili krefst þess, að hinn kærði úrskurður verði felldur úr gildi og lagt verði fyrir fógeta að skila hlutabréfum fyrir 28% hlutafjár í Oliuverslun Íslands hf. Þá krefst hann málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Varnaraðili krefst staðfestingar hins kærða úrskurðar og áskilur sér rétt til að hafa uppi kröfu um málskostnað vegna máls þessa í væntanlegu staðfestingarmáli.

I.

Valtýr Sigurðsson borgarfégeti, sem kvað upp hinn kærða úrskurð, hefur sent Hæstarétti athugasemdir sínar samkvæmt 27. gr. laga nr. 75/1973, um Hæstarétt Íslands, Gerir hann þar grein fyrir rekstri málsins og segir svo:

„Með beiðni, dags. 29. maí sl., krafðist Landsbanki Íslands kyrrsetningar á eignum Oliuverslunar Íslands hf. til tryggingar gjaldföllnum skuldum hins síðarnefnda við bankann, að upphæð 437.726.328,50 kr., auk vaxta og kostnaðar, sem nánar greindi í gerðarbeiðni. Eftir að gerðarbeiðandi hafði lagt fram tryggingu, var málið tekið fyrir í fógetarétti 30. s.m. að báðum aðilum viðstöddum.. Af hálfu gerðarþola var þá óskað eftir fresti, m.a. til að leggja fram tryggingu fyrir kyrrsetningarkröfunni skv. 13. gr.

l. nr. 18/1949, um kyrrsetningu og lögbann, og málinu frestað með samkomulagi til 1. júní sl. Við fyrirtöku málsins þann dag lagði gerðarþoli fram greinargerð, þar sem gerð var grein fyrir eignum sem tryggingu til að afstýra gerðinni. Trygging þessi var fólgin í eign gerðarþola á eigin hlutabréfum, hlutabréfaeign í öðrum hlutafélögum auk fjölda skuldabréfa og tryggingarbréfa í hans eigu. Margvíslegur ágreiningur reis um fram boðnar tryggingar, og krafðist gerðarbeiðandi þess, að þeim yrði hafnað og að gerðin næði fram að ganga.

Hinn 2. þ.m. var kveðinn upp úrskurður í fógatarétti þess efnis, að kröfu gerðarbeiðanda, Landsbanka Íslands, að kyrrsettar verði eignir gerðarþola, Olíuverslunar Íslands hf., var hafnað að svo stöddu.

Í forsendum úrskurðarins kemur fram, að fógeti viðurkenndi hluta fram boðinna trygginga að undangenginni virðingu þeirra.

Hinn 6. þ.m., er málið var tekið fyrir í fógatarétti, tilnefndi fógeti þá Stefán Má Stefánsson prófessor og Sigurð G. Guðjónsson hrl. virðingarmenn. Þá voru fógeta afhent gögn þau, er til virðingar kæmu, auk þess sem gerðarþoli afhenti enn frekari tryggingar í formi tryggingarbréfa. Af hálfu gerðarbeiðanda var þess krafist, að virðing færi fram hið fyrsta og sú virðing næði einnig til þeirra tryggingarbréfa, er síðast voru afhent í réttinum. Samtals námu þá fram boðnar tryggingar röskum 530.000.000,00 kr. að áætlun gerðarþola. Málinu var festað óákveðið, þar til virðingarmenn hefðu lokið störfum.

Í fógatarétti 16. þ.m. var lögð fram um beðin virðingargerð. Þar eru fram boðnar tryggingar flokkaðar í 16 tilgreinda flokka og hver flokkur virtur fyrir sig. Í niðurlagi kemur fram, að tryggingar þessar eru samtals virtar á 215.200.000,00 kr. Að beiðni gerðarbeiðanda og með samþykki gerðarþola var málinu frestað til þriðjudags 20. júní.

Mál þetta var tekið fyrir í fógatarétti 20. þ.m. Þá krafðist gerðarbeiðandi þess, að gerðin næði fram að ganga fyrir 222.726.328,00 kr. auk vaxta og kostnaðar skv. gerðarbeiðni, og var þar um að ræða mismun upphaflegrar kröfu skv. gerðarbeiðni og þess hluta hennar, er hann taldi sig hafa fengið tryggingu fyrir.

Af hálfu gerðarþola komu fram mótmæli gegn þeim almennu

sjónarmiðum, er fram komu í virðingargerð, að kyrrsetningarbeiðnin geti leitt til gjaldþrotaskipta á búi gerðarþola og til riftunar á þeim tryggingum, er fram voru boðnar, og því mótmælt, að þau sjónarmið væru lögð til grundvallar virðingu. Var þar einkum átt við virðingu á 28% af hlutabréfum í gerðarþola, er virt voru á 5.000.000,00 kr. sem trygging, en gerðarþoli hafði talið nafnvirði 120.000.000,00 kr. Þá voru bókaðar athugasemdir gerðarþola við virðinguna að öðru leyti. Fógeti tók ágreining þennan til úrskurðar. Úrskurður þessi, sem kveðinn var upp í réttinum, var án forsendna og er svohljóðandi:

„Tryggingar þær, sem gerðarþoli, Olíuverslun Íslands hf., hefur boðið fram og lágu til grundvallar virðingargerð, dags. 14. júní 1989, skulu metnar á 215.200.000,00 kr. sem trygging fyrir greiðslu á kröfum gerðarbeiðanda, Landsbanka Íslands.“

Við úrskurð á þessu ágreiningsefni kom m.a. til skoðunar verðmat á 28% hlutabréfa í gerðarþola. Þar féllst fógeti á þau sjónarmið, er fram koma í virðingargerð og hafa áhrif á virðinguna, í fyrsta lagi, að rekstrar- og efnahagsreikningur félagsins fyrir árið 1988 væri óendurskoðaður, í öðru lagi, að gangverð hlutabréfanna væri ekki skráð á hlutabréfamarkaði, og í þriðja lagi, að fram komin gerðarbeiðni kynni að leiða til gjaldþrots gerðarþola. Þá taldi fógeti, að almennt yrði að fara varlega í mat á tryggingum, sem boðnar væru fram í hlutabréfum í félagi, er gerðin beindist að, í þeim tilgangi að afstýra gerðinni. Það væri tvímælalaust gerðarþola að sýna fram á, hvert verðmæti þeirra væri. Óvissa í því efni yrði ekki talin gerðarbeiðanda í óhag.

Þar sem fógeti féllst að öðru leyti á sjónarmið virðingarmanna um aðrar tryggingar, kvað hann upp úrskurð þennan, enda hefur hann um það úrskurðarvald skv. 2. mgr. 12. gr., sbr. 1. mgr. 13. gr., laga nr. 18/1949.

Að gengnum úrskurði gerði gerðarþoli kröfu til, að skilað yrði tryggingu í 28% af hlutabréfum í Olíuverslun Íslands h.f, þar sem brostnar væru forsendur fyrir að bjóða þau sem tryggingu vegna hinnar lágu virðingar. Gerðarbeiðandi mótmælti þessari kröfu. Fógeti tók ágreininginn til úrskurðar og kvað upp svohljóðandi úrskurð án forsendna:

„Kröfu gerðarþola, Olíuverslunar Íslands hf., að tryggingum í

28% hlutafjár í Olíuverslun Íslands hf. verði skilað, er hafnað að svo stöddu.“

Til grundvallar þessum úrskurði lá það mat fógeta, að hlutabréf þessi hefðu verið boðin gerðarbeiðanda sem trygging án fyrirvara til að afstýra kyrrsetningu. Í úrskurði fógetaréttar 2. júlí sl. hefði þessi trygging verið metin gild að fenginni virðingu. Þar sem virðing hafi farið fram og gerðarbeiðandi fallist á þá tryggingu, geti gerðarþoli ekki nú tekið trygginguna til baka, enda hafði hann þá ekki komið fram með nægar tryggingar fyrir kyrrsetningarkröfunni í heild og kyrrsetning ekki farið fram í eignum gerðarþola. ...“

II.

Með dómi Hæstaréttar fyrr í dag í málinu nr. 246/1989 milli sömu aðila var fellt úr gildi mat á tryggingu sóknaraðila í hlutabréfum Olíuverslunar Íslands hf. samkvæmt 15. flokki virðingargerðar. Hér er um að ræða hlutabréf þau, sem um getur í hinum kærða úrskurði. Matið á þessum flokki hefur þannig verið niður fellt. Við þessar aðstæður er það á valdi sóknaraðila, hvort hann býður tryggingu í þessum hlutabréfum fram til mats að nýju eða heldur fast við kröfu sína um afhendingu þeirra. Þegar af þessum ástæðum ber að fella hinn kærða úrskurð úr gildi.

Rétt er, að hvor aðila beri sinn kostnað af málskoti þessu.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði úrskurður er úr gildi felldur.

Hvor aðili beri sinn kostnað af málskoti þessu.
